

A Raffay-Pröhle Agendák szerinti istentiszteleti rendek

A Raffay-Pröhle Agendák szerinti istentiszteleti rendekhez a bűnvalló imádságok megtalálhatók a 364–370. oldalon. A változó részekhez használhatók a 12. fejezet anyagai.

9. A vasárnapi istentisztelet énekverses rendje

A Raffay Sándor és Pröhle Károly-féle Agendákban található istentiszteleti énekverses rendet az alábbiakban az 1986-os Agenda kiadás alapján változtatás nélküli szöveggel közöljük – a Liturgikus könyv tördelése szerint:

A lelkész a szövegeket olvassa. Az egyházi év szerint változó szövegek a III. fejezetben.

A gyülekezet énekverssel válaszol, az énekeskönyv A. rendje szerint. A változó énekversek az énekeskönyvben az istentisztelet első részéhez az 1–10. énekszámok alatt, úrvacsorai részéhez a 11–13. énekszámok alatt. Az énekversek helyett megfelelő tartalmú egész énekeket lehet énekelteni, ahol ez szokásban van. [Továbbá lehetőség van a GyLK 618–629. sz. alatt található énekek használatára is.]

BEVEZETÉS

1. KEZDŐ ÉNEK

Az istentisztelet kezdetére, a vasárnap vagy ünnepnap jellegéhez illő ének, választás szerint. Ahol szokásban van, a lelkész az oltár előtt intonálja az „Ó, szent Isten” vagy az „Ó, Jézusunk” kezdetű éneket.

2. BEVEZETÉS

Lelkész: Az Atya, Fiú, Szentlélek nevében.

Gyülekezet: **Ámen.**

Zsoltár

A lelkész bevezető zsoltárt olvas az egyházi év szerint.

Gyülekezeti ének

A gyülekezet bevezető énekverset énekel, énekszám szerint.

3. ÜDVÖZLÉS, BŰNVALLÁS, KYRIE

Lelkész: Az Úr Jézus Krisztus kegyelme legyen mindnyájatokkal!

A lelkész bűnvalló imádságot olvas:

állandó szöveggel:

Testvéreim! Isten színe előtt gondoljunk méltatlanságunkra, és valljuk meg bűneinket!

Megvallom előtted, Istenem, Teremtőm és Megváltóm, hogy sokszor és sokféleképpen vétkeztem. Nem bíztam benned teljes szívemből, és embertársaimat sem szerettem mint magamat. Kérlek, ne vess el engem, amint megérdemel-ném. Könyörülj rajtam, és bocsáss meg, az Úr Jézus Krisztusért.

Vagy:

változó szöveggel az egyházi év szerint.

(**Lelkés:** Vigyük csendben Isten elé mindazt, ami lelkünket terheli!)
rövid szünet tartható elcsendesedésre.

Gyülekezeti ének

A gyülekezet bűnvalló énekverset énekel, énekszám szerint.

Kegyelemhirdetés, Isten dicsőítése

A lelkesz kegyelmi igét olvas az egyházi év szerint, azután a nagy glóriát mondja:

Lelkés: Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön békesség, és az emberekhez jóakarát.

Gyülekezeti ének

A gyülekezet dicsőítő énekverset énekel, énekszám szerint.

A nagy glória és a dicsőítés nagypénteken elmarad.

5. RÖVID IMÁDSÁG: KOLLEKTA

Lelkés: Imádkozzunk!

A lelkesz az óegyházi kollektát olvassa, az egyházi év szerint.

IGESZOLGÁLAT

6. IGEOLVASÁS: LEKCIÓ

Lelkés: Hallgassátok meg azt az evangéliumi (epistolai) szentigét, amelyet az egyház a mai vasárnapra (vagy: a mai ünnepnapra), ... rendelt. Megírva találjuk...

Lelkés: (az igeolvasás után)

Boldogok, akik hallgatják és megtartják Isten beszédét.

7. HITVALLÁS

Lelkész: Magasztaljuk a Szentháromság egy igaz Istent!
Mondjuk el együtt az Apostoli hitvallást!

Vagy:

Mondjuk el együtt a Niceai hitvallást!

Lelkész és gyülekezet együtt mondja a hitvallást.
A hitvallások szövege a 37. oldalon.

8. IGEHIRDETÉSI ÉNEK

9. SZÓSZÉKI SZOLGÁLAT

Apostoli üdvözlés

Igehirdetési alapige

Igehirdetés

Rövid imádság az igehirdetés tartalma szerint

A gyülekezet az igehirdetéshez illő énekverset énekel énekszám vagy bejelentés szerint, vagy a következő énekverset:

Jézus, a te beszéded Teremjen jó gyümölcsöket, Szent igéd és Szentlelked Ítélje meg bűneinket, Vigasztaljon bánatunkban, Bátorítson halálunkban. (283,3)

Hirdetés

Szószéki áldás

10. ÉNEK VAGY KARÉNEK

A gyülekezet az igehirdetési ének utolsó versét éneкли, vagy más éneket, énekszám vagy bejelentés szerint. Közben begyűjthető az offertórium.

11. ÁLTALÁNOS KÖNYÖRGŐ IMÁDSÁG

Lelkész: Imádkozzunk!

A lelkész általános könyörgő imádságot olvas.
Szövegek a 15. fejezetben

Következik az ISTENTISZTELET BEFEJEZÉSE
vagy
a GYÓNÁS és az ÚRVACSORA

12. AZ ISTENTISZTELET BEFEJEZÉSE

Ez a befejezés elmarad, ha a GYÓNÁS és az ÚRVACSORA közvetlenül csatlakozik az általános könyörgő imádsághoz.

Lelkész és gyülekezet együtt mondja a Miatyánkot, amely az előző imádsággal így kapcsolható: „...az Úr Jézus Krisztusért, akinek nevében így imádkozunk: Miatyánk...”

Áldás

A lelkész az ároni áldást mondja, áldásra emelt kézzel, a végén keresztvetéssel:

Lelkész: (Vegyétek az áldást)

Az Úr áldjon meg, és őrizzen meg tégedet! Az Úr világosítsa meg az ő arcát terajtd, és könyörüljön rajtad! Az Úr fordítsa az ő arcát tefeléd, és adjon neked békességet!

Gyülekezet: **Ámen.**

A gyülekezet befejező éneket énekel, énekszám vagy az énekeskönyv énekverses rendje szerint.

GYÓNÁS

13. GYÓNÁSI ÉNEK

A lelkész a gyónási ének alatt előkészíti az úrvacsorai elemeket: az evangéliumi oldalra (az ol-tár felé nézve balra) a paténát, a másik oldalra a kelyhet helyezi.

14. A GYÓNÁS BEVEZETÉSE

Ez a bevezetés elmarad, ha a GYÓNÁS és az ÚRVACSORA közvetlenül csatlakozik az általános könyörgő imádsághoz.

Lelkész: Az Atya, Fiú, Szentlélek nevében. Ámen. Imádkozzunk!

Mennyei Atyánk, aki nem taszítod el a tékozló fiút, hanem magadhoz öleled: kérünk, szánj meg minket, amikor bűneink terhével hozzád menekülünk, és mutasd meg kegyelmedet az Úr Jézus Krisztusért. Ámen.

Vagy:

Mindenható, örök Isten, aki szeretett Fiadat üdvözítőül küldted hozzánk, hogy benne életünk és teljes megnyugvásunk legyen: csendesíts el minket színed előtt. Vágyakozunk a te gyermekeid szabadságára, ar-

ra a békességre, amelyet egyedül te adhatsz. Szentlelked által szólj a mi lelkiismeretünkhöz: láttasd meg velünk azt, ami fogva tart minket, és elválaszt tőled, mutasd meg nekünk azt, ami békességünkre szolgál, és te magad munkáld bennünk azt, ami tetszésedre van. Adj alázatos szívet és igaz hitet, hogy az Úr asztalához járulásunk áldássá legyen számunkra. Ámen.

Vagy bevezető igével:

Jézus Krisztus ezt mondja: Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok és meg vagytok terhelve, és megnyugvást adok nektek. Vegyétek fel az én igámat, és tanuljátok meg tőlem, hogy szelíd vagyok és alázatos szívű, és megnyugvást találtok lelketeknek. Mert az én igám kedves, és az én terhem könnyű. Urunk, Megváltónk! Bűnökkel és gondokkal terheltén, külső és belső feszültségektől megfáradva járunk hozzád. Örömmel és hálával fogadjuk hívásodat: megnyugvást keresünk nálad. Taníts minket szelídségre és alázatosságra, hogy felismerjük és elismerjük hibáinkat, és felvegyük a te igádat: a megbocsátó és segítő szeretet szép igáját. Ámen.

A lelkész gyónási beszédet mondhat, alapigével vagy anélkül. A beszéd néhány mondatból állhat vagy elmaradhat.

15. GYÓNÁSI IGEOLVASÁS

A Tízparancsolat és az apostoli tanítás felolvasása nem hagyható el.

Lelkész: Testvéreim az Úrban! Amikor most az Úr szent vacsorájának ünneplésére készülünk, vizsgáljuk meg magunkat Isten színe előtt.

Hallgassuk meg a Tízparancsolatot!

Ezt mondja az Úr:

Én vagyok az Úr, a te Istened.

Ne legyen más istened!

Ne vedd hiába Istened nevét!

Szenteld meg az ünnepnapot!

Tiszteld atyádat és anyádat!

Ne ölj!

Ne paráználkodjál!

Ne lopj!

Ne tégy felebarátod ellen hamis tanúbizonyságot!

Ne kívánd felebarátod házát!

Ne kívánd felebarátod feleségét vagy bármiféle tulajdonát.

Mert én, az Úr, a te Istened, féltőn szerető Isten vagyok, aki megbüntetem az atyák bűnét a fiakon harmad- és negyedízig, azokon, akik engem gyűlölnék; de kegyelmet gyakorlok ezerízig azokkal, akik szeretnek engem, és megtartják az én parancsolataimat.

Krisztus Urunk ezt mondja a parancsolatokról:

Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elméd-ből. Ez az első és nagy parancsolat. A második pedig hasonlít ehhez: Szeresd felebarátodat, mint magadat. Nincs más parancsolat, amely nagyobb ezeknél.

Az Úr Jézus Krisztus apostola ezt tanítja:

Ha azt mondjuk, nincsen bűn mibennünk, magunkat csaljuk meg, és igazság nincsen bennünk. Ha megvalljuk bűneinket: hű és igaz az Isten, megbocsátja bűneinket, és megtisztít minden gonoszságtól.

16. GYÓNÁSI KÉRDÉSEK, GYÓNÓ IMÁDSÁG

Lelkész: Ezek után felállva feleljetek a gyónási kérdésekre!

A gyülekezet feláll.

A lelkész, ha maga is veszi az úrvacsorát, a gyülekezettel együtt – nem utána – mondja a választ a gyónási kérdésekre.

Lelkész: Az élő Isten színe előtt kérdem mindenkitől személy szerint:

Testvérem az Úrban! Vallod-e magadat bűnösnek, és ezért kárhozatra méltónak?

Gyülekezet: Vallom.

Lelkész: Bánod-e igazán bűneidet?

Gyülekezet: Bánom.

Lelkész: Megbocsátottál-e mindazoknak, akik vétkeztek ellened?

Gyülekezet: Megbocsátottam.

Lelkész: Igyekezel-e ezután Isten akarata szerint élni?

Gyülekezet: Igyekezem.

Lelkész: Hiszed-e, hogy Isten a Krisztusért megbocsát a megtérő bűnösnek?

Gyülekezet: Hiszem.

Lelkész: Legyen néktek a ti hitetek szerint!
Ezzel a hittel könyörögjünk Isten irgalmáért!

A gyülekezet állva marad.

Lelkész és gyülekezet együtt mondja a gyónó imádságot állandó szöveggel:

Lelkész és gyülekezet: Vallom előtted, szent és igaz Isten, hogy vétkeztem ellened és embertársaim ellen gondolattal, szóval és cselekedettel. Sok jót elmulasztottam, sok rosszat elkövettem. Nem vagyok méltó kegyelmedre, méltó vagyok ítéletedre. Hozzád fordulok mégis: nincs más reménységem. Szent Fiadért, az Úr Jézus Krisztusért kérlek: légy hozzám irgalmas, és bocsásd meg bűnömet. Ámen.

Vagy:

Uram, Istenem! Vallom előtted, hogy bűnös vagyok. Minden bűnömmel ellened vétettem. Azokkal is, amelyeket mások is ismernek, és szenvednek miattuk, azokkal, amelyeket rajtad kívül én ismerek csupán, és azokkal is, amelyekről már magam sem tudok, mert elfelejtettem azokat. Minden bűnömmel ellened vétettem, pedig tudom, hogy Atyám vagy, és szeretsz engem, de én nem szerettelek igazán. S mert ellened vétettem, kihez kiálthatnék bocsánatért, ha nem tehozzád, hiszen csak neked van jogod, hatalmad, de szíved is ahhoz, hogy lehajolj hozzám. Kérlek, bocsáss meg nekem. Adj békességet Jézus Krisztusért, az én Megváltómért, aki önmagát adta értem váltságul. Szentelj meg új életre, a jónak szolgálatára. Bízom igédben és ígéretedben, hogy könyörülsz rajtam. Ámen.

Vagy:

Mindenható Atya Úr Isten! Vallást teszek én szegény bűnös ember szent Felséged előtt, hogy nemcsak bűnben születtem, hanem egész életemben sokszor és sokféleképpen vétkeztem, amint ezt Te, szíveket vizsgáló szent Isten, nálamnál sokkal jobban tudod és látod. Mert én bűneimet elegendőképpen sem meg nem ismerhetem, sem meg nem sirathatom. De Te, Uram, jól látod, hogy bűneimet teljes szívemből és lelkemből bánom. Jól látod, hogy az Úr Jézus érdeméért egyedül csak a te nagy irgalmasságodhoz folyamodom, és Szentlelked erejével életemet megjobbítani akarom. Légy azért irgalmas, légy kegyelmes hozzám a te ígéreted szerint, szent Fiad, az Úr Jézus Krisztus által. Ámen.

(Lelkész: Vigyük csendben Isten elé mindazt, ami lelkünket terheli!)

Rövid szünet tartható elcsendesedésre.

17. FELOLDOZÁS

Lelkész: Testvéreim! Isten megkönyörül mindenkin, aki a bűn mélységéből kiált hozzá. Ezért rendelte az Úr az egyházában a bűnbocsánat és a békéltetés szolgálatát, amikor feltámadása után ezt mondta tanítványainak: Békesség néktek! Ahogyan engem küldött az Atya, én is úgy küldelek titeket: akiknek bűneit megbocsátjátok, megbocsáttatnak azoknak, akikéit megtartjátok, megtartatnak.

A lelkész áldásra emeli kezét.

Ezért az Úr rendelése szerint hirdetem bűneitek bocsánatát, hogy oldozva legyenek a földön és a mennyben: az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevében. Bízatok és örüljete, bűnbánó és Krisztusban reménykedő hívek: Isten megbocsátotta bűnötöket. Az ő Szentlelke legyen veletek, hogy teremjétek a megtérés gyümölcseit, az Úr Jézus Krisztus által. Ámen.

A gyülekezet leül.

Következik az ÚRVACSORA vagy a gyónás befejezése.

18. A GYÓNÁS BEFEJEZÉSE

Ez a befejezés elmarad, ha az úrvacsora közvetlenül csatlakozik a gyónáshoz.

Hálaadó imádság

Lelkész: Adjunk hálát az Úrnak!

Hálát adunk neked, mennyei Atyánk, végtelen irgalmadért, hogy megbocsátotad bűneinket. Add nekünk Szentlelked erejét, hogy ne legyen rajtunk hiábavaló a te kegyelmed, hanem új életben járjunk az Úr Jézus Krisztus által. Ámen.

Miatyánk

Ároni áldás

Hálaadó ének

ÚRVACSORA

19. AZ ÚRVACSORA BEVEZETÉSE, ISTEN IMÁDÁSA

Ez a nagy hálaadó imádság a Miatyánkkal, a szerzési igékkel és Jézus halálának hirdetésével együtt egy egységet alkot. Ebből a Miatyánk akkor sem hagyható el, ha a megelőző ígehirdetési istentisztelet befejezésénél már elhangzott.

Lelkész: Adjunk hálát az Úrnak, és magasztaljuk szent nevét!
Méltó és igaz, illő és üdvösséges, hogy mindenhol és mindenkor hálát adjunk
neked, mindenható Atyánk és örök Istenünk, a Jézus Krisztus által;

Folytatás alkalom szerint:

Adventben:

mert teljesítetted ígéretedet, és Megváltót küldtél a világra;

Karácsonykor:

mert emberi testünkbe öltöztetted egyszülött Fiadat, és benne békeséget adott a világnak;

Vízkereszti időben:

mert elküldted az igazi Világosságot, és benne életet adott a világnak;

Böjtből:

mert a bűnösökért halálra adtad egyszülött Fiadat, és benne megbékéltetted magaddal a világot;

Húsvéti időben:

mert feltámasztottad a halálból egyszülött Fiadat, és benne örök életet adott a világnak;

Mennybemenetel ünnepén:

mert megdicsőítetted egyszülött Fiadat, és neki adott minden hatalmat mennyen és földön;

Pünkösdkor:

mert elküldted Szentlelkedet, és egyházat gyűjtesz magadnak a világban;

Egyéb alkalmakkor:

mert üdvösséget szerezte minden embernek, és atyai szeretettel gondoskodik a világról;

Közös folytatás:

ezért az üdvözültek mennyei seregével és a földön élő egész anyaszentegyházzal együtt boldogan áldunk és magasztalunk téged, és ujjongó énekkel hirdetjük szent neved dicsőségét.

Gyülekezeti ének

A gyülekezet Isten szentségét imádó énekverset énekel, énekszám szerint.

Lelkés: Szent vagy, Urunk, és nagy a te irgalmad! Elítéled a bűnt, de megmented a bűnösöket szeretett Fiad élete árán, és megörvendezteted jószággal minden teremtményedet. Ételet és italt adsz az embereknek, hogy életük legyen, és boldogan adjanak hálát tenéked. Nekünk pedig lelki ételt és italt és örök életet is adtál a te Szolgád, Jézus Krisztus által. Ezért a nagy irgalmadért kérünk, küldd el most Szentlelkedet, és szentelj meg minket, hogy a mi Urunk szent teste és vére által egyetlen testvéri közösséggé legyünk, amikor most rendelése szerint cselekszünk, és tanítása szerint így imádkozunk:

Lelkés és gyülekezet: **Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy, szenteltessék meg a Te neved, jöjjön el a Te országod, legyen meg a Te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is. Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma, és bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek, és ne vígy minket kísértésbe, de szabadíts meg a gonosztól, mert tied az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökké. Ámen.**

A lelkész kezébe veszi (magasra emelés, elevatio nélkül) először a paténát, azután a kelyhet.

Lelkés: Hallgasd meg imádságunkat a mi Urunk Jézus Krisztusért, aki azon az éjszakán, amelyen elárultatott, kezébe vette a kenyeret, hálát adott, és megtölte, tanítványainak adta, és ezt mondta: Vegyétek, egyétek, ez az én testem, + amely tiértetek adatik. Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. Hasonlóképpen, miután vacsorált, kezébe vette a poharat is, hálát adott, nekik adta, és ezt mondta: Igyatok ebből mindnyájan, e pohár az új szövetség az én véremben, + amely tiértetek és sokakért kiontatik bűnök bocsánatára. Ezt cselekedjétek, valamennyiszer isszátok, az én emlékezetemre.

Lelkés: Ezért valamennyiszer eszünk e kenyérből és iszunk e pohárból, az Úr halálát hirdetjük, amíg eljövend.

Mert méltó a megöletett Báránny, hogy övé legyen az áldás és a tisztesség, a dicsőség és a hatalom örökkön-örökké.

Gyülekezeti ének

A gyülekezet Isten Báránnyát imádó énekverset énekel, énekszám szerint.

Lelkész: Úr Jézus Krisztus, aki halott voltál, de íme élsz örökké, és mindent megteszel üdvösségünkre, add meg most mindenkinek azt, amire szüksége van: a kételkedőnek hitet, a gyengének állhatatosságot, a keményszívűnek megtérést, az elesettnek új erőt, az aggódónak megnyugvást és a szomorkodónak vigasztalást. Egyesíts minket szent tested és véred közösségében, hogy valamennyien részesüljünk minden értelmet meghaladó békességében, és megízleljük eljövendő országod örömét. Ámen.

Vagy:

Uram! Nem vagyok méltó arra, hogy hajlékomba jöjj; de segítségére szorulok, és vágyódom kegyelmedre. Nem is bízom semmi másban, mint abban a most hallott drága igédben, amellyel asztalodhoz hívsz, és ígéred, hogy bűneim bocsánatát kapom tested és véred által. Uram! Nem kételkedem igédben: cselekedjél velem irgalmad szerint. Ámen.

Lelkész kezében a paténával:

Az Úr békessége legyen mindenkor veletek!
Íme, minden kész: járuljatok az Úr szent asztalához!

A gyülekezet az úrvacsoravétel közben énekelhet.

A hívek soronként rendben az oltárhoz térdelnek.

A lelkész az epistolai oldal felől (az oltár felé nézve jobbról) kezdve oszt, és eközben ezt mondja (más szöveget nem mondhat):

Lelkész: Vegyétek és egyétek, ez a mi Urunk Jézus Krisztus teste, mely értetek adatott: ezt cselekedjétek az ő emlékezetére.

Igyatok ebből mindnyájan, ez a mi Urunk Jézus Krisztus vére, mely értetek kiontatott bűnök bocsánatára. Ezt cselekedjétek, valamennyiszer isszátok az ő emlékezetére.

A lelkész a sor végén állva vagy az oltár közepe elé visszalépve így bocsát el minden sort:

Lelkész: (Jézus Krisztus teste és vére tartson meg titeket az igaz hitben és a szeretetben az örök élet reménységére.) Menjetek el békességgel!

A keresztség jobb kézzel történik. A kelyhet a lelkész bal kezében tartja, vagy keresztség előtt leteszi helyére.

SUMPTIO esetén a lelkész az első sorral együtt vesz úrvacsorát. Amikor az úrvacsorázók első sora elhelyezkedik az oltár előtt, kezébe veszi a paténát, és ezt mondja: Ez az Úr Jézus Krisztus teste, mely értem is adatott. Ezután maga veszi, majd rövid elcsendesedés után az első sornak osztja az ostyát. Amikor visszatér az oltárhoz kezébe veszi a kelyhet és ezt mondja: Ez az Úr Jézus Krisztus vére, mely értem is kiontatott bűneim bocsánatára. Ezután maga veszi, majd rövid elcsendesedés után az első sornak osztja a kelyhet. A sumptio a vétel biztonsága kedvéért állva történik.

22. AZ ÚRVACSORA BEFEJEZÉSE

Lelkész: Adjunk hálát az Úrnak!

Áldunk téged, mindenható Istenünk, hogy örömet és békességet ajándékoztál Krisztus Urunk testének és vérének közösségében. Kérünk, őrizd meg bennünk ennek a közösségnek az áldásait, hogy erős hittel ragaszkodjunk hozzád, és őszintén szeressük embertársainkat, az Úr Jézus Krisztusért. Ámen.

Vagy:

Urunk! Magasztalásodat hallotta fülünk: add, hogy süket legyen a veszekedés és a békétlenség hangjára. Nagy szeretetedet látta szemünk: add, hogy meglássa üdvözítő reménységedet is. Dicséretedet énekelte nyelvünk: add, hogy az igazat vallja ezután. Testedből részesült a testünk: add, hogy új életet éljen ezután. Hála néked kimondhatatlan jószágodért. Ámen.

A lelkész az elbocsátást mondja:

Lelkész: Testvéreim!

Menjetek el, és hirdessétek az Úr halálát és feltámadását! Tegyetek bizonyágot szeretetéről! Akik megtapasztaltátok a bűnbocsánat örömét, építsétek a testvéri közösséget az emberek között megbocsátással és önfeláldozó szeretettel!

A lelkész az ároni áldást mondja, áldásra emelt kézzel, végén kereszttel:

Az Úr áldjon meg és őrizzen meg téged! Az Úr világosítsa meg az ő arcát teraj-tad, és könyörüljön rajtad! Az Úr fordítsa az ő arcát tefeléd, és adjon neked **+** békességet!

Vagy a szentháromsági áldást:

Áldjon meg titeket a mindenható Isten: az Atya és a **+** Fiú és a Szentlélek!

Gyülekezet: **Ámen.**

Gyülekezeti ének

A gyülekezet hálaadó énekverset énekel, énekszám szerint.